

Lehdistötiedote

Luxemburg, 13. kesäkuuta 2022

Schengen-alueen rajatarkastuksia on valvottu heikosti pandemian aikana

Euroopan komissiolla on ollut vain vähän välineitä niiden haasteiden tarkkaan läpikäymiseen, joita covid-19-pandemiasta on aiheutunut henkilöiden vapaalle liikkuvuudelle. Niinpä komission valvonta tällä alalla onkin ollut riittämätöntä. Tämä on Euroopan tilintarkastustuomioistuimen tänään julkaiseman erityiskertomuksen yleinen johtopäätös. Schengen-säännöillä pyritään edistämään vapaata liikkuvuutta EU:ssa. Jäsenvaltiot ovat maaliskuun 2020 jälkeen ottaneet uudelleen käyttöön sisärajatarkastuksia, mutta näihin tarkastuksiin kohdistuvalla valvonnalla ei ole täysimääräisesti turvattu Schengen-sääntöjen noudattamista. Lisäksi tarkastajat kiinnittävät huomiota siihen, että jäsenvaltioiden asettamien matkustusrajoitusten koordinointi on ollut puutteellista ja EU:n ohjeet ja suositukset ovat olleet epä johdonmukaisia.

Jokaisella EU:n kansalaisella on oikeus liikkua vapaasti EU:n alueella. Se, että Schengen-alueen sisärajatarkastukset on poistettu, edistää vapaata liikkuvuutta. Schengen-alueeseen kuuluu 22 EU-maata ja neljä EU:n ulkopuolista maata, ja sen myötä Eurooppaan on syntynyt rajaton matkustusalue. Oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen voidaan kuitenkin rajoittaa, jos yleiseen järjestykseen, turvallisuuteen tai terveyteen liittyvät syyt sitä edellyttävät. Vuodesta 2015 monet EU-maat ovat vastanneet muuttoliikekriisiin tai turvallisuusuhkiin (lähinnä terrorismiin) ottamalla uudelleen käyttöön sisärajatarkastuksia. Sitten – covid-19-pandemian aikana – monet jäsenvaltiot ovat pyrkineet vähentämään viruksen leviämistä rajoittamalla vapaata liikkuvuutta EU:ssa. Kun Schengen-alueen jäsenvaltiot ottavat uudelleen käyttöön sisärajatarkastuksia, niiden on ilmoitettava asiasta Euroopan komissiolle, jonka tehtäväksi jää arvioida, ovatko ehdotetut rajoitukset EU:n lainsäädännön mukaisia vai rikkovatko ne henkilöiden oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen.

”Henkilöiden vapaa liikkuvuus, joka on yksi EU:n neljästä perusvapaudesta, on ollut Euroopan yhdentymishankkeen keskiössä alusta lähtien. Tästä syystä komission olisi pitänyt tarkastaa huolellisesti, että kaikki covid-aikana käyttöön otetut rajoitukset ovat olleet relevantteja ja perusteltuja”, toteaa tarkastuksesta vastaava Euroopan tilintarkastustuomioistuimen jäsen Baudilio Tomé Muguruza. *”Me toivomme, että tilintarkastustuomioistuimen tarkastustulokset otetaan huomioon keskustelussa, jota parhaillaan käydään Schengen-järjestelmän tarkistuksesta.”*

Tarkastajat kävivät läpi kaikki sisärajatarkastuksiin liittyvät ilmoitukset, jotka jäsenvaltiot olivat toimittaneet Euroopan komissiolle maaliskuun 2020 ja kesäkuun 2021 välisenä aikana. Ilmoituksia oli yhteensä 150, ja niistä 135 liittyi yksinomaan covid-19-pandemiaan. Ilmoitusten

Lehdistötiedotteessa esitetään Euroopan tilintarkastustuomioistuimen erityiskertomuksen keskeiset tiedot. Kertomus löytyy kokonaisuudessaan sivustolta eca.europa.eu.

ECA Press

12, rue Alcide De Gasperi – L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditors eca.europa.eu

tarkastuksessa kävi selkeästi ilmi, että ilmoituksissa ei annettu sellaista riittävää selvitystä, joka olisi osoittanut, että rajatarkastukset olisivat olleet tosiaankin viimeinen keino sekä lisäksi oikeasuhteisia ja kestoaltaan rajattuja. Lisäksi on todettava, että komissio ei ole käynnistänyt rikkomusmenettelyjä sellaisten pitkään kestäneiden rajatarkastusten vuoksi, jotka on otettu käyttöön ennen pandemiaa.

Komissio ei myöskään saanut kaikkia selvityksiä, jotka sille olisi pitänyt toimittaa neljän viikon kuluessa sisärajarakastusten päättymisestä. Komissio ei ole pyytänyt lisätietoja eikä antanut lausuntoja covid-19-pandemiaan liittyvistä valvontatoimenpiteistä. Tilanne oli sama niiden aiempien valvontatoimenpiteiden osalta, jotka johtuivat muuttoliikekriisistä ja turvallisuusuhista. EU:n tarkastajien arvio on näin ollen selvä: Euroopan komissio ei ole valvonut asianmukaisesti, että Schengen-lainsäädäntöä noudatettu, kun sisärajarakastuksia on otettu uudelleen käyttöön.

Komissio kohtasi vaikeuksia myös sen vuoksi, että tämänhetkisessä oikeudellisessa kehityksessä, joka koskee covid-19-pandemiaan liittyvien matkustusrajoitusten valvontaa, on puutteita. Vaikka kyseisten matkustusrajoitusten täytäntöönpano on yksinomaan jäsenvaltioiden vastuulla, Euroopan komission tehtävänä on edistää yhtenäisiä lähestymistapoja niin, että rajat ylittävään matkustamiseen kohdistuvat vaikutukset EU:ssa olisivat mahdollisimman vähäisiä. Tältä osin annettiin ohjeistusta, ja se oli yleensä oikea-aikaista. Sisärajarakastuksia koskeva ohjeistus ei kuitenkaan ollut riittävän käytännönläheistä tai toimivaa, totesivat tarkastajat.

Komissio käynnisti lisäksi aloitteita, joilla pyrittiin koordinoimaan vapaaseen liikkuvuuteen vaikuttavia toimenpiteitä. Yksi näistä aloitteista on *Re-open EU* -portaali, joka käynnistettiin 1. kesäkuuta 2020. Sen tarkoituksena oli tukea matkustamisen ja matkailun turvallista uudelleenkäynnistämistä kaikkialla Euroopassa. Yli vuosi portaalin käynnistämisen jälkeen tilanne oli kuitenkin se, että yhdeksän jäsenvaltiota (Bulgaria, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa, Slovenia, Suomi, Tanska ja Viro) ei edelleenkaan ollut toimittanut ajantasaisia tietoja. Myöskään se, että komissio pyrki korjaamaan kriisinhallintarakenteen puuttumista perustamalla koronavirustiedotusryhmän, ei tuottanut tulokseksi johdonmukaista lähestymistapaa. EU:n tarkastajat toteavat, että covid-19-pandemian aikana käyttöön otetut matkustusrajoitukset jäivät pitkälti koordinoimatta. Komissio ei myöskään kyennyt estämään yksittäisten toimenpiteiden kehittymistä hajanaiseksi kokonaisuudeksi, jossa esiintyi suurta vaihtelua jäsenvaltiosta toiseen.

Taustaa

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen mukaan EU:n on tarjottava kansalaisilleen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue, ”jolla ei ole sisärajoja ja jolla taataan henkilöiden vapaa liikkuvuus”. EU:n kansalaiset pitävät vapaata liikkuvuutta erityisen merkittävänä EU:n yhdentymisen saavutuksena. Vapaus matkustaa, opiskella ja työskennellä kaikkialla Euroopan unionin alueella on EU:n aikaansaannos, jolle kansalaiset antavat eniten tunnustusta. Kyselytutkimusten mukaan tämä vapaus on kaikissa EU:n jäsenvaltioissa tärkeysjärjestyksessä ensimmäinen, myös ennen eurovaluuttaa ja rauhaa.

Henkilöiden vapaa liikkuvuus EU:ssa ja Schengen-alueella toteutettu sisärajarakastusten poistaminen ovat kaksi eri asiaa. Kansalaiset voivat liikkua vapaasti Schengen-alueella ilman sisärajarakastuksia. EU:n kansalaiset voivat liikkua vapaasti koko EU:n alueella, ja vaikka jotkin EU:n jäsenvaltiot eivät ole (vielä) poistaneet sisärajarakastuksia, liikkumisvapaus kattaa myös saapumisen näihin maihin ja poistumisen niistä.

Erityiskertomus 13/2022 *Vapaa liikkuvuus EU:ssa covid-19-pandemian aikana – Sisärajarakastuksia on valvottu vähän ja jäsenvaltioiden toimet ovat olleet koordinoimattomia* löytyy Euroopan tilintarkastustuomioistuimen verkkosivustolta (eca.europa.eu).

Tilintarkastustuomioistuimen suunnitelmassa on julkaista myöhemmin tänä vuonna lisäksi erityiskertomus, joka koskee EU:n aloitteita turvallisen matkustamisen edistämiseksi covid-19-pandemian aikana.

Euroopan tilintarkastustuomioistuin esittää erityiskertomuksensa Euroopan parlamentille ja EU:n neuvostolle sekä muille kiinnostuneille tahoille, kuten kansallisille parlamenteille, elinkeinoelämän sidosryhmille ja kansalaisyhteiskunnan edustajille. Valtaosa tilintarkastustuomioistuimen kertomuksissa esitetyistä suosituksista pannaan täytäntöön.

Lehdistö – yhteydenotot

Euroopan tilintarkastustuomioistuimen lehdistöpalvelu: press@eca.europa.eu

- Vincent Bourgeois: vincent.bourgeois@eca.europa.eu – matkapuhelin: (+352) 691 551 502
- Damijan Fišer: damijan.fiser@eca.europa.eu – matkapuhelin: (+352) 621 552 224
- Claudia Spiti: claudia.spiti@eca.europa.eu – matkapuhelin: (+352) 691 553 547